

mgr inż. Sabina Wójcik
Szkoła Podstawowa nr 21
ul. Malczewskiego 1
40 – 748 Katowice

Katowice, dnia 14.10.2003 r.

KONSPEKT Z LEKTURY TEKSTU MATEMATYCZNEGO: Temat: Pojęcie równania i nierówności.

Klasa VI Szkoły Podstawowej wg programu „Od Pitagorasa do Euklidesa”.
Numer dopuszczenia programu DKW 4014-180/99.

Zadania nauczyciela:

1. Wprowadzenie pojęcia definicji równości arytmetycznej, nierówności arytmetycznej, równości algebraicznej, nierówności algebraicznej, pojęcia rozwiązania równania, rozwiązania nierówności.
2. Kształtowanie umiejętności myślenia poprawnego logicznie i umiejętności ścisłego wyrażania się.
3. Wyrabianie u uczniów dbałości o kulturę dyskusji i zachowania.
4. Wyrabianie u uczniów spostrzegawczości i umiejętności koncentracji uwagi.

Cele operacyjne:

1. Uczeń zna pojęcie definicji równości arytmetycznej, nierówności arytmetycznej, równości algebraicznej, nierówności algebraicznej, pojęcia rozwiązania równania, rozwiązania nierówności.
2. Uczeń umie zapisać zdania w postaci równań i nierówności.
3. Uczeń umie sprawdzić czy dana liczba spełnia równanie, czy należy do zbioru rozwiązań nierówności.

Metody pracy: praca z udziałem całej klasy, kierowana dyskusja, ćwiczenia.

Środki dydaktyczne: podręcznik dla klasy VI pt. „Mogę zostać Pitagorasem” pod redakcją Stanisława Durydiwki i Stefana Łęckiego (Oficyna Wydawniczo-Poligraficzna „Adam”), zeszyt przedmiotowy, koperty dla każdego ucznia z rozsypankami słownymi definicji pojęcia równości arytmetycznej, nierówności arytmetycznej, równania algebraicznego, nierówności algebraicznej, pojęcia rozwiązania równania, rozwiązania nierówności, plansze do powieszenia na tablicy z definicjami tych pojęć, zeszyt ćwiczeń nr 2 dla klasy VI Stanisława Durydiwki, Stefana Łęckiego.

Czas realizacji: dwie jednostki lekcyjne.

Plan lekcji:

I Sprawy organizacyjne, przywitanie uczniów, podanie tematu lekcji na tablicy, sprawdzenie zadania domowego (uczniowie mieli powtórzyć co nazywamy wyrażeniem arytmetycznym, a co algebraicznym).

II Część wstępna (nawiązanie do tematu) – przypomnienie wiadomości o równaniu i nierówności.

III Część zasadnicza (wprowadzenie nowej lekcji):

1. Wprowadzenie pojęcia definicji równości arytmetycznej i nierówności arytmetycznej (wyróżnienie słów charakterystycznych dla tekstu definicji).
2. Wprowadzenie pojęcia definicji równości algebraicznej (równania) i nierówności algebraicznej (nierówności), - (wyróżnienie słów charakterystycznych dla tekstu tego gatunku).
3. Wprowadzenie pojęcia rozwiązania równania, rozwiązania nierówności.
4. Część ćwiczeniowa- sprawdzanie czy dana liczba spełnia równanie, czy należy do zbioru rozwiązań nierówności.

IV Rekapitulacja

1. Rozróżnianie zdań prawdziwych i fałszywych.
2. Zapisywanie zdań w postaci równań i nierówności.

V Zadanie pracy domowej.

Część szczegółowa:

I Sprawdzenie zadania domowego:

Nauczyciel: Co nazywamy wyrażeniem arytmetycznym?

Odpowiedź: Wyrażenie, w którym występują liczby połączone znakami działań i nawiasami nazywamy wyrażeniem arytmetycznym.

Nauczyciel: A jakie wyrażenie nazywamy wyrażeniem algebraicznym?

Odpowiedź: Wyrażenie, w którym występują litery i liczby połączone znakami działań i nawiasami nazywamy wyrażeniem algebraicznym.

II Część wstępna (nawiązanie do tematu).

Nauczyciel: Co to jest zdanie?

Odpowiedź: Zdanie jest to wyrażenie prawdziwe lub fałszywe.

Uczniowie podają przykłady:

Gdy pada deszcz drzewa są mokre.(zdanie prawdziwe)

Dzień kończy się zachodem słońca. (zdanie prawdziwe)

Wielbłąd jest motylem. (zdanie fałszywe)

Nauczyciel: Piszę na tablicy wyrażenia. Czy te wyrażenia są zdaniami prawdziwymi czy fałszywymi?

$$2 \cdot 3 = 6$$

$$\frac{1}{2} \cdot 200 = 100$$

$$12 + 18 < 140$$

$$20 - 8 = 5$$

$$3 + 4 + 5 = 1$$

$$\frac{100}{2} < 15$$

Odpowiedź: Pierwsze trzy zdania są prawdziwe, pozostałe są zdaniami fałszywymi.

Nauczyciel: Napiszmy równanie

$$5x + 2 = 17$$

$5x + 2$

To lewa strona równania.

17

To prawa strona równania.

Czy to jest zdanie?

$5x + 2$	=	17
----------	---	----

Stwierdzenie, że lewa strona równania równa się prawej stronie równania.

Odpowiedź: Tak, to jest zdanie.

Wniosek: Równanie jest zdaniem.

Nauczyciel: Kiedy to zdanie jest prawdziwe?

$$5 \cdot 3 + 2 = 17$$

Odpowiedź: Gdy $x = 3$ bo

Nauczyciel: A co będzie gdy $x = 2$?

Odpowiedź: Zdanie będzie fałszywe.

Wniosek: Prawdziwość równania, zależy od wartości jaką wstawimy za x .

Nauczyciel: Zdanie, które nie jest ani prawdziwe, ani fałszywe jest zdaniem warunkowym
np.: $5x + 2 = 17$, $2x - 3 > 15$

Zdanie $5x + 2 = 17$ nazywamy równaniem, gdyż występuje w nim znak równości.

Zdanie $2x - 3 > 15$ nazywamy nierównością, gdyż występuje w nim znak $>$ lub $<$.

Rozwiązanie równania polega na znalezieniu warunku, aby równanie było zdaniem prawdziwym.

Rozwiązanie nierówności polega na znalezieniu warunku, aby nierówność była zdaniem prawdziwym.

III Część zasadnicza (wprowadzenie nowej lekcji)

1. Rozdaje uczniom kopertę z rozsypanką słowną tekstu definicji równości arytmetycznej i nierówności arytmetycznej.

Uczniowie z rozsypanki słownej układają tekst definicji:

Dwa wyrażenia arytmetyczne	połączone	znakiem	równości
----------------------------	-----------	---------	----------

nazywamy	równością arytmetyczną,	a połączone	znakiem	nierówności
----------	-------------------------	-------------	---------	-------------

nierównością arytmetyczną.

Planszę z tekstem definicji przytwierdzam do tablicy. Uczniowie porównują swój własny tekst z tekstem na tablicy.

DWA WYRAŻENIE ARYTMETYCZNE POŁĄCZONE ZNAKIEM RÓWNOŚCI NAZYWAMY RÓWNOŚCIĄ ARYTMETYCZNĄ, A POŁĄCZONE ZNAKIEM NIERÓWNOŚCI NAZYWAMY NIERÓWNOŚCIĄ ARYTMETYCZNĄ.

Rozpoznawanie gatunku tekstu jakim jest definicja matematyczna (wyróżnienie słów charakterystycznych dla tekstu definicji).

Dwa wyrażenia arytmetyczne połączone znakiem równości nazywamy równością arytmetyczną, a połączone znakiem nierówności nazywamy nierównością arytmetyczną.

Uczniowie wyróżniają słowo **nazywamy** będące wyznacznikiem tego gatunku tekstu. Uczniowie poszukują innych słów charakterystycznych dla tego gatunku np.: „**jest to**”, „**mówimy**”, „**określamy**”, itp.

2. Rozdaję uczniom kopertę z rozsypanką słowną tekstu definicji równania i nierówności.

Uczniowie z rozsypanki słownej układają tekst definicji:

Równość,	w której	występuje	przynajmniej	jedna litera
----------	----------	-----------	--------------	--------------

nazywamy	równością algebraiczną	lub	równaniem.
----------	------------------------	-----	------------

Nierówność,	w której	występuje	przynajmniej	jedna litera
-------------	----------	-----------	--------------	--------------

nazywamy	nierównością algebraiczną	lub	nierównością.
----------	---------------------------	-----	---------------

Planszę z tekstem definicji przytwierdzam do tablicy. Uczniowie porównują ułożony przez siebie tekst z tekstem na tablicy.

RÓWNOŚĆ, W KTÓREJ WYSTĘPUJE PRZYNAJMNIEJ JEDNA LITERA NAZYWAMY RÓWNOŚCIĄ ALGEBRAICZNĄ LUB RÓWNANIEM. NIERÓWNOŚĆ, W KTÓREJ WYSTĘPUJE PRZYNAJMNIEJ JEDNA LITERA NAZYWAMY NIERÓWNOŚCIĄ ALGEBRAICZNĄ LUB NIERÓWNOŚCIĄ.

Uczniowie wyszukują słowa charakterystyczne dla tego gatunku: **nazywamy**.

3. Rozdaję uczniom koperty z rozsypankami słownymi tekstu definicji:

- a) rozwiązania równania.
- b) rozwiązania nierówności.

Uczniowie z rozsypanek słownych układają teksty definicji:

a)

Rozwiązaniem	równania	jest	liczba,	która	podstawiona	za niewiadomą
--------------	----------	------	---------	-------	-------------	---------------

przekształca	równanie	w zdanie prawdziwe.
--------------	----------	---------------------

Każda liczba,	która	spełnia	równanie	jest	jego	rozwiązaniem.
---------------	-------	---------	----------	------	------	---------------

b)

Rozwiązaniem	nierówności	są	liczby,	które	podstawione	za niewiadomą
--------------	-------------	----	---------	-------	-------------	---------------

przekształcają	nierówność	w zdanie prawdziwe.
----------------	------------	---------------------

Liczby,	które	spełniają	nierówność	tworzą	zbiór rozwiązań	tej	nierówności.
---------	-------	-----------	------------	--------	-----------------	-----	--------------

Uczniowie porównują ułożony przez siebie tekst z tekstem umieszczonym na planszy, którą przytwierdzam do tablicy.

ROZWIĄZANIEM RÓWNANIA JEST LICZBA, KTÓRA PODSTAWIONA ZA NIEWIADOMĄ PRZEKSZTAŁCA RÓWNANIE W ZDANIE PRAWDZIWE. KAŻDA LICZBA, KTÓRA SPEŁNIA RÓWNANIE JEST JEGO ROZWIĄZANIEM.

ROZWIĄZANIEM NIERÓWNOŚCI SĄ LICZBY, KTÓRE PODSTAWIONE ZA NIEWIADOMĄ PRZEKSZTAŁCAJĄ NIERÓWNOŚĆ W ZDANIE PRAWDZIWE.

LICZBY, KTÓRE SPEŁNIAJĄ NIERÓWNOŚĆ TWORZĄ ZBIÓR ROZWIĄZAŃ TEJ NIERÓWNOŚCI.

Uczniowie wyszukują słowa charakterystyczne dla tego gatunku: **jest, nazywamy.**

4.Część ćwiczeniowa.

Uczniowie kolejno rozwiązują zadania na tablicy i w zeszytach.

Zadanie 1.4./141 (podręcznik).

Podaj liczbę spełniającą równanie.

$x + 5 = 14$	$x = 9$
$y - 3 = 15$	$y = 18$
$-3x = -3$	$x = 1$
$y : 3 = -18$	$y = -54$

Zadanie 1.5./141

Przepisz i przy każdej nierówności podaj po trzy liczby należące do zbioru ich rozwiązań.

$$x - 2 \geq 0$$

$$x \geq 2$$

$$x_1 = 2$$

$$x_2 = 4$$

$$x_3 = 7\frac{1}{4}$$

$$y + 5 < 12$$

$$y < 7$$

$$y_1 = 6\frac{4}{5}$$

$$y_2 = 0$$

$$y_3 = -4,5$$

IV Rekapitulacja

Uczniowie kolejno na tablicy i w zeszyte rozwiązują zadania.

Zadanie 1.1./140 (podręcznik)

Podane zdania zapisz za pomocą liczb i znaków matematycznych, a następnie podziel je na zdania prawdziwe i fałszywe.

a) Suma liczb 5 i 17 jest równa 22.

$$5 + 17 = 22$$

zdanie prawdziwe.

b) Trzykrotność liczby 9 jest mniejsza od 100

$$3 \cdot 9 < 100$$

$$27 < 100$$

zdanie prawdziwe.

c) Liczba -1 jest większa od liczby 17.

$$-1 > 17$$

zdanie fałszywe.

Zadanie 1.3./141

Zapisz odpowiednie równania i nierówności opisujące podane zdania.

a) Różnica liczby x i liczby 5 jest mniejsza od -3.

$$x - 5 < -3$$

b) Iloraz liczby y przez 4 jest równy 12.

$$y : 4 = 12$$

V Zadanie pracy domowej.

1. Ułożone przez siebie rozsypanki słowne definicji pojęć poznanych na lekcji wklej do zeszytu.

2. Rozwiąż zadania w zeszyte ćwiczeń nr2:

Zadanie 1 a, d /12

Zadanie 2 b, c /12

Zadanie 4 a, b, c /13.

Oczekiwane rozwiązania pracy domowej:

Zadanie 1 /12

W podanym obok zbiorze liczb podkreśl kolorową kredką liczbę spełniającą dane równanie.

a) $x + 7 = 11$ $\{-4, -1, 0, 2, 4, 5\}$

$$x = 11 - 7$$

$$x = 4$$

d) $4x : 3 = 8$ $\{-8, -6, -3, 1, 5, 6\}$

$$4x = 8 \cdot 3$$

$$4x = 24$$

$$x = 24 : 4$$

$$x = 6$$

Zadanie 2 /12

W podanym obok zbiorze liczb podkreśl kolorową kredką te liczby, które należą do zbioru rozwiązań poniższych nierówności.

b) $\{-5, -2, 0, 5, 11\}$

$$2x + 1 \geq -3$$

$$2x \geq -3 - 1$$

$$2x \geq -4$$

$$x \geq -4 : 2$$

$$x \geq -2$$

c) $\{-5, -4, -2, -1, 0, 2\}$

$$4x < -8$$

$$x < -8 : 4$$

$$x < -2$$

Zadanie 4 /13

Poniższe zdania zapisz w postaci równań lub nierówności.

a) Suma liczb x i (-2) jest równa 8.

$$x + (-2) = 8$$

b) Różnica liczb a i 5 jest mniejsza od 13.

$$a - 5 < 13$$

c) Suma dwóch kolejnych liczb całkowitych, z których pierwsza to x jest równa 17.

$$x + (x + 1) = 17$$